

minimerer ulempene (Christensen & Holst, 2019). Vi avslutter kapitlet med noen tanker om dette.

22.1 Demokrati

Ordet **demokrati** betyr «folkestyre» eller «styre ved folket», og kommer av de greske ordene «dêmos», som betyr folk, og «kratos», som betyr styre eller makt. Når vi snakker om folkestyre, kan vi likevel ha ganske ulike ting i tankene. Demokrati er ikke et enhetlig fenomen.

Direkte og indirekte demokrati

Én viktig skillelinje går mellom direkte og indirekte demokratier. De tidligste demokratiene vi kjenner til, var såkalte direkte demokratier. I det atenske demokratiet som vokste frem fra rundt 500 fvt., hadde alle borgere rett til å delta i folkeforsamlingen og i politiske avstemninger. De fleste innbyggere var riktignok utelukket fra politisk deltakelse. Kun frie menn over en viss alder hadde fulle borgerrettigheter. Kvinner, slaver og innflyttere kunne ikke delta i styringen av bystaten. For personer med borgerstatus var likevel utøvelse av demokratiske rettigheter basert på direkte deltakelse i politiske beslutningsprosesser.

I moderne demokratier, derimot, er politisk styring vanligvis overlatt til en gruppe profesjonelle politikere, som borgerne utøver en viss kontroll med gjennom valg. Også i dag finnes det elementer av direkte demokrati, for eksempel i form av folkeavstemninger. Moderne demokratier er likevel overveiende indirekte eller

representative demokratier der borgerne velger representanter til å tale deres sak i politiske organer.

Demokrati og maktfordeling

En annen viktig forskjell mellom de antikke og de moderne demokratiene er at kun moderne demokratier bygger på **maktfordelingsprinsippet**. Prinsippet er historisk sett relativt nytt, og innebærer et krav om at statens ulike myndighetsfunksjoner skal være atskilte og tilordnet ulike statsorganer. De tidligste forsvarerne av dette prinsippet var spesielt opptatte av å skille mellom det lovgivende og det utøvende organet. Etter hvert har det blitt vanlig å tilføye at dømmende myndighet bør skilles fra både det lovgivende og det utøvende organet i form av selvstendige domstoler.

I de antikke demokratiene hadde man riktignok organer som kan sammenlignes med inndelingen i lovgivende, utøvende og dømmende myndighet (Buckley, 1996, kap. 14). Et prinsipielt institusjonelt skille mellom lovgivning og lovanvendelse hadde man likevel ikke (Gwyn, 1965, s. 8–9). Folkestyret bygde ikke på noe krav om at ulike myndighetsfunksjoner måtte holdes atskilt, og noen ganger kunne folkeforsamlingen fungere som domstol.

Maktfordelingsprinsippet: Et prinsipp som krever at statens myndighetsfunksjoner (lovgivning, lovanvendelse og håndheving av lover) skal være atskilte og tilordnet ulike statsorganer.

Forhindring av maktmisbruk er den vanligste begrunnelsen for maktfordeling. Tanken er at når makt spres mellom ulike organer, begrenses vilkårlig bruk av politisk makt, fordi de ulike organene kan